

מאוצרות הפרשה

לכן קיים את השבת גם כאשר עשה חצי שיעור, אבל מה נאמר לר"י שחצי שיעור אסור? על כך יש לתרץ בפלוגתא נוספת בפרשת נח. במדרש ישנה פלוגתא האם המזלות שמשו בימי המבול. רש"י על הפסוק "עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף ויום ולילה לא ייבטלו" כותב "מכלל ששבתו כל ימי המבול" כלו"ה הם לא שימשו במבול, ובבראשית רבה פרשת בראשית נאמר: "אמר ר' יוחנן לא שמשו המזלות כל אותן י"ב חודש, אמר לו ר' יונתן שמשו אלא שלא היה רישומן ניכר". והנה יש לומר, כי מי שסבר שהמזלות לא שימשו במדבר, לא יוכל לדרוש כפי שדרשו בגמרא סנהדרין נ"ח "גוי ששבת חייב מיתה שנאמר ויום ולילה לא ייבטלו", כי הפסוק הולך וסובב על גופו של דבר – ההבטחה שה' מבטיח כי המזלות לא ייבטלו ויתר כפי ששבתו במבול, אבל מאן דסבר שהם שימשו בימי המבול, א"כ מדוע נאמר "יום ולילה לא ייבטלו"? אין זאת אלא שהכתוב נכתב ללמד את הדרשה של הגמרא בסנהדרין שגוי ששבת חייב מיתה. ומעתה נאמר, כי ר"ל הסובר חצי שיעור מותר מן התורה, הוא אכן דורש "יום ולילה לא ייבטלו" לגוי ששבת חייב מיתה, ואברהם אבינו שמר את השבת על ידי חצי שיעור – שמותר ליהודי ואסור לגוי, אבל לר"י הסובר חצי שיעור אסור, לא יכול היה אברהם אבינו ע"ה לעשות מלאכה של חצי שיעור, ואלא ע"כ שר"י סובר כי הדרשה של יום ולילה לא ייבטלו לא קאי בכלל על איסור שבת בן נח, ולכן לאברהם אבינו לא היתה בעיה של "יום ולילה לא ייבטלו", וכי לא ייבטלו מכוון להבטחה פשוטה שאע"פ שלא שימשו במבול – יום ולילה לא ייבטלו. ור"י לשיטתו. א"כ לדעת ר"י שהמזלות לא שימשו, ממילא צוהר לא יכול להתפרש על חלון, שהרי לא היה אור שמש וירח בימי המבול, אם כן צוהר תעשה לתיבה זו אבן טובה, אבל לר"ל הסובר חצי שיעור מותר, ממילא המזלות כן שימשו במדבר, כך שאפשר לומר כי צוהר תעשה לתיבה היינו חלון שהאיר מהמזלות שהאירו בחוץ.

וייקץ נח מיינו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן (ט, כד)

אמר רבי משה פינשטיין זיע"א, בל נטעה לחשוב שחם בן נח היה איזה קל דעת ואיש ריק, חם היה מצדיקי הדור, צדיק גדול, רק שהיה לו מידות רעות והם עמדו ועכרו את כל צדקו. והראיה, אמר רבי משה, ברש"י פרשת וירא מבאר כי אאע"ה לא ביקש על פחות מתשעה צדיקים, כי בדור המבול היו שמונה צדיקים ולא ניצל הדור. ומי הם הצדיקים של דור המבול? נח ואשתו ושלושת בניו ונשותיהם, הרי שחם היה צדיק שאילו היתה עוד צדיק אחד כמוהו בדור של סדום לא היה נחרב העולם. (כל הפירושים נלקטו מגליון "א ישיבישער חומש")

ותמלא הארץ חמס – וישת מן היין וישכר תמוה, מפני מה השתכר נח, וכי הוא לא שתה יין לפני המבול?! "העולם" מתרצים, שאכן נח שתה יין לפני המבול, תמיד הוא קנה יין במקומות המובחרים ביותר, אך הארץ היתה מלאה חמס, הם היו מוסיפים מים ליין. עתה הוא שתה את אותה כמות שהיה שותה לפני המבול, אך עכשיו זה היה מאה אחוז יין, כשר לברכה גם על פי מרן... (נר לשולחן שבת)

אלה תלדת נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את האלקים התהלך נח (ו, ט) שלוש פעמים מוזכר נח בפסוק, ביאר הגאון רבי משה צדקה זצ"ל בדרך המוסר: כך צריך האדם להיות נח למקום ונח לבריות, אך לפעמים אין זה אפשרי ואחד יבוא על השבון השני... ובכזה מצב מה יעשה האדם? על מה יוותר? על הנוח למקום או על הנוח לבריות?... אומר הפסוק בכזה מצב ההכרעה היא "את האלקים התהלך נח" תהיה נוח למקום ואל תתחשב בבריות...

ותמלא הארץ חמס (ו, יא) ההבדל בין גול לחמס, שהגול נוטל בזרוע ואינו משלם, לעומתו, החומס נוטל בזרוע ומשלם. נמצא א"כ שדור המבול היו 'צדיקים' שהיו משלמים על גזילותיהם. שואל המהרי"ל, היתכן שכאלו צדיקים היו שאם גזלו טרחו לשלם? ומבאר, ודאי שלא! אלא אם אחד גזל מרעהו, בהזדמנות הקרובה גול רעהו ממנו, וזה היה התשלום, אלא שבחשבון הכללי יצא שכל אחד גול ושילם. (מדשן ביתך)

כי מלאה הארץ חמס מפניהם (ו, יג) וברש"י: לא נחתם גזר דינם אלא על הגול (סנהדרין ק"ח): הנה ידוע מחז"ל ש"גול מקטרג בראש". וצ"ב מה טעם דווקא גול מקטרג בראש, והלא יש עבירות רבות שאף חמורות הן מגול. ובדרך צחות נראה לומר כל מעשה רע שאדם עושה הוא בורא מלאך, אך לא לכל מלאך יש את העזות: 'להדהף' בין כל השרפים והאופנים ולעמוד לפני הקב"ה, להעיד על עובר העבירה ולקטרג. אבל גול שמלבד התאוה שבדבר יש בו עזות – ללכת ולקחת משהו של מישוהו אחר, המלאך הרע שנברא כתוצאה מעוון זה יש לו עזות 'להדהף' בין כולם ולעמוד לקטרג לפני ה'.

צהר תעשה לתבה (ו, טז) הגאון רבי אליהו קלצקין זצ"ל כנער, למד תורה מפי המהר"ם א"ש וצוק"ל מתלמידי החתם סופר. מספרים כי כאשר הנער התראה לפני הגאון מהר"ם א"ש והבחין בגילו הצעיר, שאלו: אינגלע, נער יקר, מה יש לך לומר, אולי משהו על פרשת השבוע, פרשת נח... הנער פתח את פיו בדברי תורה, ומהר"ם אש התפעל מאוד, וכה אמר ר' אליהו קלצקין: ישנה מחלוקת בחז"ל האם צוהר תעשה לתיבה" הכוונה לחלון ממש, או לאבנים ומרגליות: "יש אומרים חלון ויש אומרים אבן טובה המאירה להם (רש"י)". והנה יש לומר – אמר ר' אליהו קלצקין – כי פלוגתא זו, אם חלון או אבן טובה, תלויה במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש שלר' יוחנן חצי שיעור אסור ולריש לקיש מותר מן התורה... הפלא ופלא איך? אמר הנער: בסנהדרין נח: מבואר כי "גוי ששבת חייב מיתה שנאמר ויום ולילה לא ייבטלו", והנה אמרו חז"ל, ביומא דף כ"ח: כי "קיים אברהם אבינו כל התורה כולה", והקשו המפרשים, איך אברהם אבינו שמר שבת קודם מתן תורה הרי עליה לא הצטווה – לשמור את השבת, אך מאידך, הצטוו על הלאו של "יום ולילה לא ייבטלו", שזו אזהרה לבן נח שלא ייבטלו, ואיך שבת?! ויש שתירצו, כי הוא עשה בשבת מלאכת חצי שיעור. וכיון שלבן נח גם במלאכה בחצי שיעור יחשב לו שלא שבת, נמצא שקיים את שתייהן, גם את השבת וגם את הציווי יום ולילה לא ייבטלו. אך כך זה, רק אם נאמר כר"ל שחצי שיעור מותר מן התורה,

שערי תירוצים לא ננעלו

יְשַׁלַּח אֶת הָעֶרֶב יֵצֵא יָצוּא וְשׁוֹב עַד יְבֹשֶׁת הַיָּמִים מֵעַל הָאָרֶץ (ח', ז')

ובגמרא (סנהדרין ק"ח, ע"ב): "תשובה ניצחת השיבו עורב לנח. אמר לו: 'רבך שונאני, ואתה שנאתני! רבך שונאני - מן הטהורין שבעה מן הטמאים שנים, ואתה שנאתני - שאתה מניח ממין שבעה ושולח ממין שנים! אם פוגע בי שר חמה או שר צנה - לא נמצא עולם חסר בריה אחת? או שמא לאשתי אתה צריך?'. אמר לו: 'רשע! במותר לי - נאסר לי, בנאסר לי - לא כל שכן?'".

הנה מוצאים אנו, שהעורב טוען לנח שתי טענות: ראשית - הוא טוען שאין זה מתקבל על הדעת לסכן אותך, שממינו לא נכנסו אל התיבה אלא שנים בלבד, כך שאם יפגע יוכחד מינו מן העולם, בעוד ישנם מינים אחרים שמהם נכנסו אל התיבה שבעה; ושנית - הוא טוען כי כפי הנראה נח מבקש לשלחו אל מותו, משום שנתן עינו באשתו. ואמנם, נח מתייחס אל הטענה השניה ומשיב עליה תשובה ניצחת. אולם לכאורה, עדיין יש להבין: הלא בתשובה זו אין כדי לדחות את טענתו הראשונה של העורב! מה תשובה איפוא השיב עליה נח?

בטרם נשיב על שאלה זו, נביא מעשה המעורר תהיה דומה: מעשה באלמנה, שהגיעה ביום מן הימים אל ביתו של נדיב גדול, ומיררה בבכי תוך שהיא מספרת כי בתה הגיעה לפרקה, ובכיסה אין אפילו פרוטה שחוקה אחת להוצאות החתונה, שלא לדבר על נדוניה... כאשר שמע הנדיב את סיפורה של האלמנה - לא היסס אפילו לרגע: הוא מיהר להוציא מכיסו שלש מאות רובלים, סכום עתק באותם הימים, ולמסרם לידיה של האלמנה הנרגשת. והנה, חלפו שבועות ספורים בלבד, ושוב מתדפקת האלמנה על פתח ביתו של הנדיב: שלש מאות הרובלים, כך היא מספרת, איפשרו לה למצוא חתן ראוי לבתה, ואף להתכונן לקראת שמחת הנישואין בנחת ובהרחבה, אולם כעת התעוררה בעיה: הכסף תם, והיא זקוקה לעשרה רובלים נוספים - בכדי לקנות שמלת כלולות עבור בתה...

הפעם, לא מיהר הנדיב לשלוף את הסכום מכיסו. הוא חכך בדעתו רגע ושניים, ורק לאחר התלבטות-מה - נענה לבקשה והושיט לאלמנה את הסכום המבוקש. לאחר מעשה, הסביר: "כאשר הגיעה אלי האלמנה בשנית וביקשה עשרה רובלים עבור שמלת כלה, הטרידה אותי שאלה: לשם מה צריכה אותה יתומה שמלת חופה בעשרה רובלים? הלא היא יכולה למצוא שמלה להשאלה, או לפחות להסתפק בשמלה זולה יותר! ובכלל, בעשרת הרובלים הללו - הלא יכול אני לקנות עשרים זוגות נעליים ליתומים, מחציית הרובל לזוג!

"אולם לאחר שחכתי בדעתי הגעתי למסקנה, כי אין כאן אלא עצת היצר. אילו באמת הייתי דואג ליתומים ההולכים בנעליים קרועות, הייתי דואג להם מזמן לנעליים חדשות... אלא מה? את זאת אינני עושה - משום שאינני דואג ליתומים הללו, ומכאן, כי השיקול הנוכחי אינו אלא 'תירוץ' שמעלה היצר! מעתה, כבר לא היה מקום להתלבטות: הוצאתי את הכסף מכיסי - והושטתי אותי לאלמנה!"

ולכאורה, גם כאן, פורצת אותה שאלה עצמה: הן אמנם התברר לו לאותו נדיב, כי הטענה השניה, בדבר הדאגה לרגליהם היחפות של היתומים - אינה אלא עצת היצר... אולם מה עם הטענה הראשונה, המרכזית, על פיה אין צורך לבזבז עשרה רובלים על שמלת כלה בו בזמן שניתן לקבל שמלה בהשאלה?

אולם לאמיתו של דבר, התשובה פשוטה... כאשר היצר מנסה למנוע מהאדם לקיים מצוה כלשהי, הוא מעלה טיעונים מטיעונים שונים, ושערי תירוצים לא ננעלו מעולם... אולם בכדי להפריך את טיעונו של היצר - אין צורך לדחות את כולם! די בהפרכתו של טיעון אחד - בכדי להבהיר מי עומד מאחורי הטיעונים כולם, ואז - אין מקום להתייחס כלל לכל שאר הטיעונים, שכן מטרתם ברורה: למנוע מהאדם לקיים את רצון בוראו! כך באשר לאותו נדיב, אשר זיהה כי היצר עומד מאחורי חוסר רצונו למלא את מבוקשה של האלמנה, וכך גם באשר לעורב ולנח:

נח הלא ביקש מהעורב לעשות עמו חסד, ואילו בפיו של העורב - היו טיעונים מטיעונים שונים... אולם ברגע בו דחה נח את אחד הטיעונים הללו, והוכיח שמדובר בתירוץ בעלמא - די היה בכך כדי להסיר את המסווה מעל פניו של הנימוק האמיתי העומד מאחורי התירוצים כולם: חוסר רצונו של העורב לזכות במצוה ולמלא את השליחות!

מעתה, לא היה כל צורך לדחות את כל טיעונו של העורב, ומאחר שנדחה מכל וכל אחד הטיעונים - כבר ניתן היה לגעור בו, לכנותו 'רשע', ולהסיק כי רשעות בעלמא עומדת מאחורי סירובו למלא את השליחות! (מתוך "ללמדך" מאוצרותיו של הרב מרדכי פרינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

שתיית מים לאחר אכילת הצ'ולנט

שאלה: לאחר סעודת שבת בדרך ברכת המזון והרגיש "מלא וגדוש" מהצ'ולנט, ורוצה לשתות מים כדי "להשרות הצ'ולנט" בתוך מעיו אבל אינו צמא כלל, האם צריך לברך על מים אלו? **תשובה:** איתא בשו"ע (סי' ר"ד סעי' ז) השותה מים לצמא מברך "שהכל" ולאחריו "בורא נפשות", אבל אם חנקתה עצם ושתה מים להעביר את העצם אינו מברך לא לפניו ולא לאחריו, עיי"ש. וה"ה אם אינו צמא ושותה מים כדי לבלוע כדור רפואה וכדומה לא מברך, אבל אם שותה שאר משקים עם הכדור חייב לברך ("שלמי תודה" בשם הגאון"ל שטיינמן זצ"ל). וכן השותה ביצה לצחצח קולו אף שאינו נהנה מטעמה מהנה ממזונה וצריך לברך (קיצו"ע סי' נ' סעי' ח) אבל השותה מים לשרות האכילה שבמעיו מקרי זה שותה לצמא וצריך לברך (ביאור הלכה ד"ה השותה). (הרה"ג יהודה אריה דינר)

חידה שבועית

מה קל כמו (וכזה אבל) אפילו האים האצק בזואס לא יבוא להציק אר זה אויג אנפקה?

תשובה לחידה פר"ש גליון 410: בימה של עץ היו בונים למלך בעזרה בעת מצות הקהל. תשובה לחיד גליון 410: טרף בקלפי ביוה"כ. תשובה לחידה פר"ש גליון 411: טל הכל שמחים בו. תשובה לחידה פר"ש גליון 412: ויכלו השמים והארץ פסוקים אלו נאמרים בקידוש ליל שבת כשמחזיקים את הגביע ביד.

שמות הזוכים: משה שנקולבסקי נ"י שימי גולדרייך נ"י צביקי גולדשטיין נ"י

מזל טוב

מרכז העיר: משפחות הבלין - וידבסקי לנשואי הבן הנכד הנין משפחות אדלר להכנס הבן לעול תורה ומצוות משפחות בלמס - הרב פינטו - הרב חפוטא להולדת הבת הנכדה הנינה משפחות בלקינד - פרידמן להולדת הבת הנכדה משפחות סוקניק להולדת הבת משפחות פוקסמן - רדליך להכנס הבן הנכד לעול תורה ומצוות משפחות בן זאב לנשואי הבת **גני הדר-עמישב:** משפחות כהן לנשואי הבת משפחות ז'ק - פליטו להולדת הבת הנכדה משפחות אשכנזי לבר מצוה משפחות הנדלסמן-ליכטמן (מרכז העיר) להולדת הנכדה הנינה

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com

היחידה לתרבות חרדית
מינהל שירותי קהילה

